

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยเกิดความวิกฤตทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดสภาพความเหลื่อมล้ำของรายได้ และโอกาสทางเศรษฐกิจ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนับวันจะทวีความวิกฤตยิ่งขึ้น (อำนวยการ วิวรรณ, 2539: 18-24) ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากร ความยากจน การแข่งขันทางธุรกิจเป็นการแข่งขันอย่างเข้มข้นภายในประเทศ แทนที่จะรวมพลังแข่งขันกับภายนอกประเทศ (ธนาคารกสิกรไทย 2539: 1) ปัญหาทางการเมือง นักการเมืองด้อยคุณภาพขาดคุณธรรม ปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรม ความไม่เป็นธรรมในสังคม ความอ่อนล้าของระบบคุณธรรมจริยธรรม และสถาบันศาสนา ความเสื่อมเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติ ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหา ระดับชาติที่ต้องเร่งแก้ไข โดยการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เนื่องจากการศึกษามีความสำคัญและมีบทบาทต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ นอกจากนี้การศึกษายังเป็นกระบวนการของการพัฒนาคน ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2539: 9) ฉะนั้นโรงเรียนหรือสถานศึกษา ทุกแห่งต้องจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพมาตรฐานที่ใกล้เคียง หรือเท่าเทียมกันทั้งประเทศ ผลของการศึกษาจึงจะสามารถแก้ปัญหาชาติได้อย่างแท้จริง

การจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพใกล้เคียงกันตามความเชื่อในปัจจุบัน ต้องอาศัยการปฏิรูป การศึกษา ตามแนวของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งระบุสาระสำคัญไว้ 9 หมวด 78 มาตรา โดยเฉพาะในหมวดที่ 5 มาตราที่ 31 ระบุให้กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการศึกษาทุกระดับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542: 26) โดยมีองค์กรหลักที่เป็นคณะบุคคลจำนวนสี่องค์กร ได้แก่ สภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แห่งชาติ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา และคณะกรรมการ ศาสนาและวัฒนธรรม โดยมีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานรับผิดชอบจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา

เนื่องจากระดับการศึกษาที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องรับผิดชอบในการจัด นั้นเป็นระดับการศึกษาที่มีสถานศึกษากระจายอยู่ทุกพื้นที่ของประเทศเป็นจำนวนมาก และมีสภาพ ปัจจัยนำเข้า (input) ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่ บุคลากร งบประมาณสนับสนุน สภาพแวดล้อมต่าง ๆ แตกต่างกันไป ทำให้ผลการจัดการศึกษาได้ผลผลิตมีคุณภาพแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรมสามัญศึกษา (2542: 23-52) พบว่า โรงเรียนที่มีสภาพแตกต่างกันจะจัดการศึกษาได้คุณภาพ การศึกษาแตกต่างกัน

ปัญหากรณีโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันดังกล่าวข้างต้นนั้น นอกจากจะ เกิดจากสภาพความแตกต่างกันของโรงเรียน อาจเกิดจากสาเหตุอื่น ๆ คือ ปัญหาจากผู้บริหารโรงเรียน แต่ละโรงเรียนแสดงพฤติกรรมจริงในการบริหารโรงเรียนต่างกัน ด้วยเหตุที่มีปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวแปร ส่งผลให้การแสดง พฤติกรรมจริงในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารต่างกัน คุณภาพมาตรฐาน การศึกษาของแต่ละโรงเรียนจึงต่างกัน ปัญหาสภาพแวดล้อมของแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกัน มากไม่ว่าจะเป็นตัวป้อน ได้แก่ ครู นักเรียน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ กระบวนการบริหารจัดการ หรืออื่น ๆ โรงเรียนในเมืองย่อมจะมีโอกาสได้รับ ตัวป้อนที่ดีกว่าหรืออุดมสมบูรณ์กว่า ได้รับการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรจากชุมชนในปริมาณที่มากกว่า ในขณะที่โรงเรียนในชนบท มักจะได้รับตัวป้อนประเภทนักเรียนที่ถูกคัดออกจากที่อื่น มีสภาพความขาดแคลนในหลาย ๆ ด้าน ในปริมาณที่สูงกว่า โอกาสได้รับการสนับสนุนจากชุมชนมีน้อย หรือถ้ามีก็จะได้รับในปริมาณที่ไม่มาก ความสะดวกสบายในการใช้เทคโนโลยีก็จะมีน้อยกว่าโรงเรียนในเมือง เป็นผลต่อกระบวนการบริหารจัดการไม่คล่องตัว ปัญหาสภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียน คือ โครงสร้างระบบบริหารการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการเป็นแบบรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง เป็นผลให้การตัดสินใจบริหารจัดการ ในระดับโรงเรียนไม่คล่องตัวส่งผลกระทบต่อคุณภาพของโรงเรียนให้แตกต่างกันได้ การเปลี่ยนแปลง นโยบายตามแนวคิดความเชื่อของผู้บริหารระดับสูงในกรมหรือกระทรวง ซึ่งเป็นผู้กำหนดหรือ เปลี่ยนแปลงนโยบายต่าง ๆ ตามการเปลี่ยนตัวบุคคลระดับดังกล่าว ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น บ่อยมาก เป็นผลให้โรงเรียนต้องรับภาระงานมากขึ้น โรงเรียนขนาดใหญ่ซึ่งมีบุคลากรมากก็จะไม่ กระทบกระเทือนต่องานสอนซึ่งเป็นงานประจำ แต่โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กซึ่งมีบุคลากร น้อย ย่อมส่งผลกระทบต่องานการเรียนการสอนอย่างแน่นอนอันอาจเป็นเหตุให้คุณภาพงานต่ำลงในบรรดา สาเหตุแห่งความแตกต่างด้านคุณภาพการศึกษาของแต่ละโรงเรียนนั้น กรณีสาเหตุจากโครงสร้าง การบริหารของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง สมาน อิศวภูมิ (2537: ง) ได้เสนอแนวทางแก้ปัญหา โดยการเสนอรูปแบบกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาไปสู่

ท้องถิ่นและโรงเรียนอย่างเต็มรูปแบบ พร้อมทั้งลดบทบาทของส่วนกลางลงให้เป็นเพียง ผู้กำหนดนโยบาย สนับสนุนงบประมาณ และติดตามผลการปฏิบัติตามนโยบายเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นจริงตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กรณีสาเหตุความแตกต่างด้านคุณภาพ การศึกษาที่เกิดจากความแตกต่างด้านสภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนไม่สามารถแก้ไขได้ เพราะสภาพแวดล้อมภายนอกถือว่าเป็นระบบใหญ่ที่ครอบคลุมโรงเรียนซึ่งเป็นระบบย่อยของระบบใหญ่เอาไว้อยู่แล้ว โรงเรียนจำเป็นต้องปรับตัวให้เป็นไปตามระบบใหญ่ ส่วนสาเหตุความแตกต่างด้านคุณภาพการศึกษา ที่มาจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดนั้น เป็นเรื่องที่ยากจะแก้ไขได้ เพราะทราบดีว่าการเมืองของไทยยังไม่ชัดเจน ทำให้ผู้บริหารระดับนโยบายสามารถดำเนินการตามนโยบายภายใต้ความคิดเห็นและอำนาจของตนเป็นใหญ่ ไม่ให้ความสำคัญต่อนโยบายที่ได้มาอย่างถูกต้องหลักการของนโยบายแล้ว โรงเรียนคงต้องยอมรับสภาพปัญหาดังกล่าว ด้วยการถือว่าเรื่องดังกล่าวไม่ใช่ปัญหา สำหรับปัญหาการตระหนักรับรู้ถึงปัจจัยต่าง ๆ ในแต่ละบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันนั้น ถึงแม้จะถูกคาดหวังจากหน่วยงานต้นสังกัดหรือ หน่วยงานที่เป็นผู้กำหนดบทบาทตามตำแหน่งให้แสดงบทบาทในทิศทางเดียวกันก็ตาม น่าจะเป็นปัญหาที่สามารถแก้ไขได้ และเป็นปัญหาที่น่าสนใจที่จะนำไปสู่ความรู้ใหม่ทางการบริหาร การศึกษาโดยตรง

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 รัฐจะจัดการศึกษาให้ทั่วถึงในด้านปริมาณเท่านั้นคงเป็นไปไม่ได้ แต่ต้องเน้นด้านคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีสาระหลากหลายซึ่งผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาต้องตระหนักรับรู้ และเตรียมการเพื่อกำหนดบทบาทของตนในการปฏิบัติจริง เพื่อการบริหารโรงเรียนให้ได้คุณภาพมาตรฐานการศึกษาตามที่ถูกคาดหวัง สาระหลากหลายเหล่านั้น ได้แก่ การจัดการศึกษาในสถานศึกษาทั้งรูปแบบในระบบ นอกโรงเรียนและตามอัธยาศัย จัดทำสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งการประกันภายในและภายนอก โดยถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการหนึ่งของการบริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำหน้าที่เป็นเลขานุการ คณะกรรมการสถานศึกษา และอยู่ภายใต้ข้อกำหนดขององค์วิชาชีพที่ต้องรับใบประกอบวิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษา รับสถานการณ์การกระจายอำนาจที่จะมายังสถานศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถ ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้และทักษะพอที่จะใช้

เทคโนโลยีเพื่อการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้ การพิจารณาคุณภาพผู้เรียน เน้นการพิจารณาเป็นรายบุคคลมากกว่าการพิจารณาโดยภาพรวม เป็นต้น

ฉะนั้นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำเป็นต้องปรับบทบาทที่จะแสดงจริงในการบริหารโรงเรียนให้สอดคล้องกับความคาดหวังข้างต้น ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจะปฏิบัติจริงในบทบาทใดบ้าง มีปัจจัยหรือตัวแปรใดบ้างที่มีผลต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้น ๆ เป็นต้น เมื่อผู้บริหารรับรู้เข้าใจตรงกันแล้วว่าปัจจัยใดบ้าง ของแต่ละบทบาทที่มีผลต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงในโรงเรียน ก็จะเป็นผลดีต่อการบริหารให้มีคุณภาพการศึกษาที่ผ่านการรับรองจากองค์กรประเมินคุณภาพการศึกษา ที่มาจากภายนอกได้ทุกโรงเรียน อันจะนำไปสู่ความมีคุณภาพของการศึกษาในระดับชาติที่ใกล้เคียงกัน ภายใต้อำนาจที่แตกต่างกันได้

ด้วยเหตุผลที่บทบาทผู้บริหารโรงเรียนดังกล่าวข้างต้น เป็นบทบาทที่ถูกคาดหวังทั้งจากสังคมและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยกำหนดขึ้นในห้วงเวลาที่สภาพการณ์ของประเทศกำลังประสบปัญหาหลาย ๆ ด้าน และยังไม่มีการศึกษาว่า ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาแสดงพฤติกรรมจริงในการบริหารตามบทบาทต่าง ๆ อย่างไร แต่ละพฤติกรรมจริงหรือบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหรือปัจจัยอะไรบ้าง อาจก่อให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกันของผู้บริหารต่างก็ปฏิบัติภายใต้อำนาจที่ต่างกันจึงเห็นว่าน่าจะได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเลือกศึกษาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดกรมสามัญศึกษาที่ผ่านการประเมินคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาตั้งแต่ระดับคุณภาพ 3.00 ขึ้นไป จากระดับคุณภาพเต็ม 5.00 เพื่อจะได้ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริง ของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ด้านการบริหารโรงเรียนด้วยการเผยแพร่ให้ผู้บริหารโรงเรียนรับทราบ และตระหนักถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของตนที่บริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ และผ่านเกณฑ์การประเมินขององค์กรอิสระที่เป็นหน่วยประเมินเพื่อการประกันคุณภาพภายนอกได้ และได้เครื่องมือวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งผลการประเมินผ่านเกณฑ์มาตรฐานข้างต้น เป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพสูงในด้านความเที่ยงชนิดความคงที่ภายในและความตรงตามเนื้อหาที่เกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สามารถนำผลดังกล่าวไปเป็นต้นแบบในการสร้างหลักสูตร สำหรับฝึกอบรมหรือกำหนดแนวทางเพื่อพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน

ให้เป็นผู้บริหารมืออาชีพต่อไปได้ นอกจากนี้ยังสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นเกณฑ์เบื้องต้นในการประเมินคุณภาพผู้บริหารโรงเรียน เพื่อการพิจารณาไปประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา และที่สำคัญคือจะส่งผลต่อการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ให้มีคุณภาพมาตรฐานทางการศึกษา ใกล้เคียงกันทุกโรงเรียน อันเป็นฐานที่ทำให้ประชากรมีคุณภาพการศึกษาที่ดีที่จะเป็นกลไกในการขจัดปัญหาต่าง ๆ ของประเทศชาติได้ในที่สุด

คำถามในการวิจัย

1. บทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มีบทบาทสำคัญ ๆ ด้านใดบ้าง
2. ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริง ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริง ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา กรอบแนวคิดหลักจึงเกี่ยวข้องกับ 2 ประเด็น คือ บทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา และปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียน

1 บทบาทที่ปฏิบัติจริง ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยซึ่งเป็นแนวคิดของนักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษา เช่น Gorton (1983: 47-49) Robore (1985: 14-31) Johnson (1991: 294-255) Purkey and Smith(1983) Arnn and Mangieri (1988: 3) Gullatt and Lofton (1996) สนานจิตร สุนทรทรัพย์ (2524: 556) และ

คนอื่น ๆ ตลอดจนสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (2528: 25-34) และกรมสามัญศึกษา (2540: 3-63) เป็นต้น สังเคราะห์ได้บทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา 6 บทบาท ดังนี้

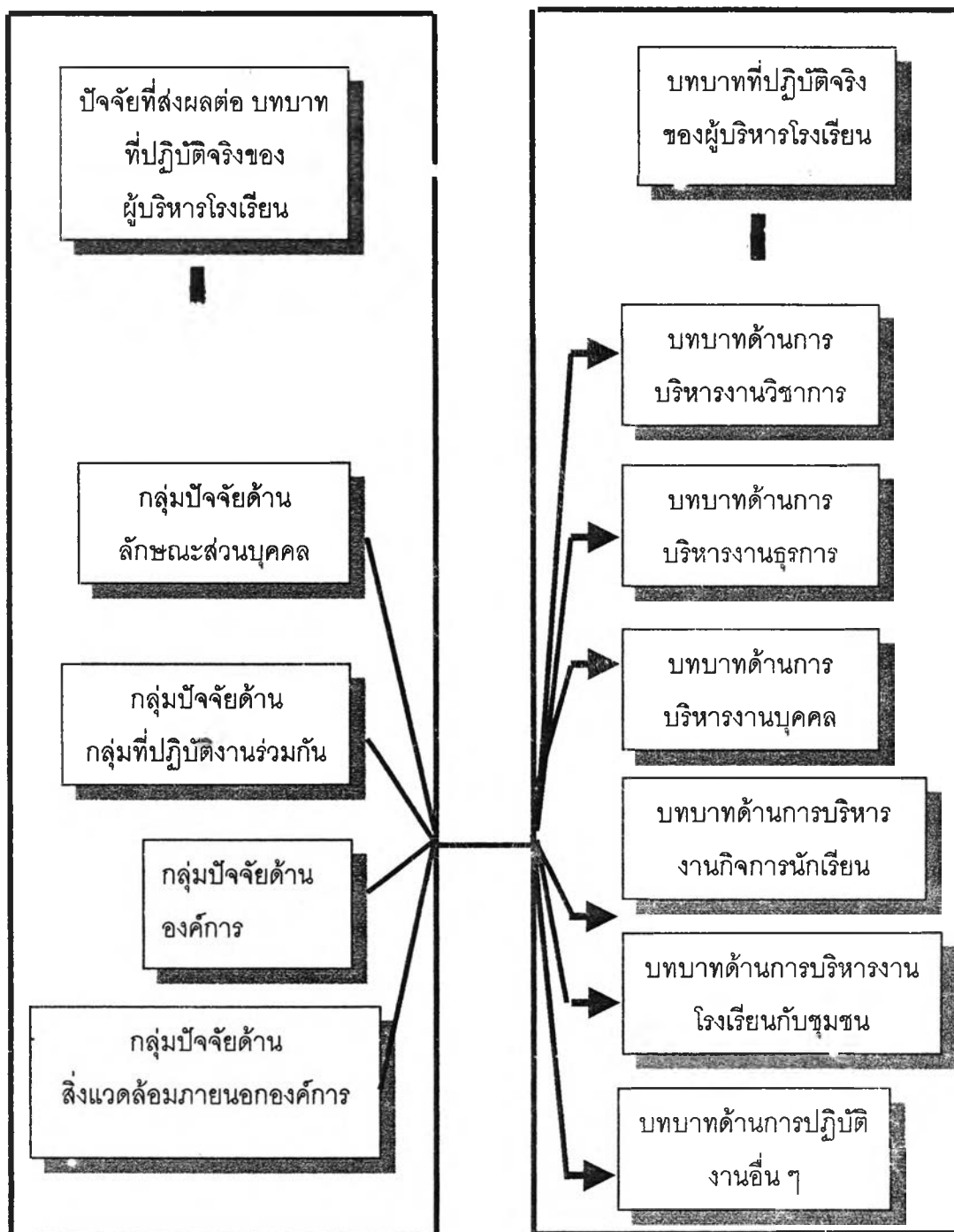
- 1.1 บทบาทด้านการบริหารงานวิชาการ
- 1.2 บทบาทด้านการบริหารงานธุรการ
- 1.3 บทบาทด้านการบริหารงานบุคคล
- 1.4 บทบาทด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน
- 1.5 บทบาทด้านการบริหารงานโรงเรียนกับชุมชน
- 1.6 บทบาทด้านการปฏิบัติงานอื่น ๆ

2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริง ของผู้บริหารโรงเรียนในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษา วิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยซึ่งเป็นแนวคิดของนักวิชาการเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของบุคลากร ได้แก่ แนวคิดของ Rothwell and Kazanas (1992: 5-7) Robbins (1983: 25-33) Athos and Coffey (1968: 113-146) Rummler (1976) Hunt (1986: 1) Muchinsky (1993: 69-81) กรองแก้ว อยู่สุข (2541: 4) ตลอดจนสัมภาษณ์แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ สังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้กลุ่มปัจจัย 4 กลุ่ม ดังนี้

- 2.1 กลุ่มปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ ความรู้ ความสามารถ ความถนัด ทักษะทัศนคติ และแรงจูงใจ
- 2.2 กลุ่มปัจจัยด้านกลุ่มที่ปฏิบัติงานร่วมกัน ได้แก่ โครงสร้างกลุ่ม ภาวะผู้นำ บทบาทสถานภาพ ปทัสถาน และการยึดเหนี่ยวในกลุ่ม
- 2.3 กลุ่มปัจจัยด้านองค์การ ได้แก่ โครงสร้างองค์การ เทคโนโลยี กลยุทธ์ วัฒนธรรมองค์การ และลักษณะงาน
- 2.4 กลุ่มปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายนอกองค์การ ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม สภาพการเมืองการปกครอง เทคโนโลยี และการศึกษา

ผู้วิจัยสังเคราะห์และนำเสนอโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรตามกรอบแนวคิดในการวิจัยได้เป็นแผนภูมิ ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลทุกปัจจัยย่อยส่งผลทางบวกต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. ปัจจัยด้านกลุ่มที่ปฏิบัติงานร่วมกันทุกปัจจัยย่อยส่งผลทางบวกต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
3. ปัจจัยด้านองค์การทุกปัจจัยย่อยส่งผลทางบวกต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
4. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายนอกองค์การปัจจัยย่อยส่งผลทางบวกต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. การวิจัยนี้ต้องการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเฉพาะในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ที่ได้รับการประเมินโดยเกณฑ์มาตรฐานของกรมสามัญศึกษา พ.ศ.2539
2. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่นำมาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริง ครั้งนี้ เป็นบทบาทที่ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมจริง ในการบริหารงานตามกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น โดยอิงมาตรฐานกำหนดตำแหน่งของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ได้แก่ บทบาทด้านการบริหารงานวิชาการ บทบาทด้านการบริหารงานธุรการ บทบาทด้านการบริหารงานบุคคล บทบาทด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน บทบาทด้านการบริหารงานโรงเรียนกับชุมชน และบทบาทด้านการปฏิบัติงานอื่น ๆ
3. ประชากรในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานกลางของเกณฑ์การประเมินในปีการศึกษา 2541 ตั้งแต่ระดับคุณภาพ 3.00 ขึ้นไปจากระบบคะแนนเต็ม 5.00 ของเกณฑ์การประเมินด้านคุณภาพทุกข้อกระทรวงการประเมิน ซึ่งได้ข้อมูลจากการมัธยมศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 2,397 โรงเรียน เท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. บทบาทที่จะทำการวิเคราะห์ปัจจัย เป็นบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานเท่านั้น และบทบาทที่ปฏิบัติจริงเหล่านั้น ต้องเป็นไปตามกรอบแนวคิด ในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

2. ในการวิจัยครั้งนี้จะจงวิเคราะห์เฉพาะปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริง เพราะ การลงมือปฏิบัติจริงเท่านั้น จึงจะแสดงผลที่ชัดเจนให้สังเกตและศึกษาได้

3. เนื่องจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียน เป็นการวิเคราะห์จากบทบาทที่ปฏิบัติจริงตามการดำรงตำแหน่ง ฉะนั้นผู้ให้ข้อมูลการวิจัยจึงเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยนี้ ไม่สามารถใช้ค่าพารามิเตอร์จากประชากรทั้งหมดได้ เนื่องจากเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีข้อจำกัด และโดยสภาพแท้จริงแล้วผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษายังมีภารกิจอื่นที่นอกเหนือจากการบริหารโรงเรียน ไม่สามารถให้ข้อมูลภายในเวลาที่จำกัดนี้ได้ จึงเป็นผลให้การเก็บรวบรวมข้อมูลต้องใช้การหาค่าสถิติจากกลุ่มตัวอย่างแทน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

คำสำคัญที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายที่ใช้เพื่อความเข้าใจตรงกัน ดังนี้

บทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง พฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่แสดงออกจริงและสามารถสังเกตได้ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

ในการวิจัยนี้กำหนดบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียน 6 ด้าน ดังนี้ คือ

1. ด้านการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหาร ด้านพัฒนาหลักสูตรและการสอน กำหนดเป้าหมายของหลักสูตร ช่วยทำความเข้าใจในเนื้อหาของหลักสูตร จัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน จัดการนิเทศภายใน อบรมบุคลากรด้านการสอน และการประเมินผล

2. ด้านการบริหารงานธุรการ หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารด้านการเงินและพัสดุ จัดทำงบประมาณเงินรายได้ของโรงเรียน จัดระบบตรวจสอบภายใน จัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง จัดระบบการพัสดุ จัดระบบบัญชี

3. ด้านการบริหารงานบุคคล หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารด้านบุคลากร กำหนดนโยบาย การบริหารบุคคล จัดดำเนินการคัดเลือกครู-อาจารย์และบุคลากรอื่น ๆ มอบหมายงานให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา แจกวัสดุประสงค์ของสถานศึกษาให้สมาชิกทุกคนได้รับทราบ การสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู วินิจฉัยหาลักษณะเด่นและลักษณะด้อยในการสอนของครู ช่วยเหลือครูในการแก้ปัญหาในชั้นเรียน ประเมินผลการสอนของครู ช่วยปรับปรุง และพัฒนาการสอนของครู ช่วยส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพให้แก่ครู ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะครู-อาจารย์

4. ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารด้านการจัดบริการแนะแนว การจัดการปฐมนิเทศนักเรียน กำหนดนโยบายและกระบวนการเกี่ยวกับวินัยนักเรียน กำหนดมาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยของนักเรียน พัฒนาและประสานงานกิจกรรมเสริมหลักสูตร พิจารณาเกี่ยวกับวินัยและการลงโทษ จัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน รายงานพฤติกรรมของนักเรียนให้ผู้ปกครองได้ทราบ

5. ด้านการบริหารงานโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับ การบริหารด้านการกำหนดนโยบายและมาตรการ เพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน จัดดำเนินการให้บุคลากรของโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ช่วยเหลือกิจกรรมของสมาคมครู-ผู้ปกครอง จัดดำเนินการในเรื่องที่ผู้ปกครองมาร้องทุกข์ เป็นตัวแทนของสถานศึกษาในกิจกรรมของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ หรือในชุมชนอื่น ๆ จัดให้บริการแก่ชุมชน

6. ด้านการปฏิบัติงานอื่น ๆ หมายถึง การปฏิบัติงานเกี่ยวกับบริหารหรือปฏิบัติการกิจอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากบทบาททั้ง 5 บทบาทข้างต้น คือ จัดการประชุมสัมมนา จัดการประชุมสัมพันธ์ สถานศึกษา ประเมินโปรแกรมการสอน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น การประกวดต่าง ๆ กีฬา กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี จัดดำเนินการเกี่ยวกับการใช้อาคารสถานที่ จัดระบบบำรุงและซ่อมแซมอาคารสถานที่ ดูแลคนงานภารโรง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง สาเหตุหรือเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการแสดงพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานในขณะที่ทำการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประกอบด้วยกลุ่มปัจจัยด้านต่าง ๆ 4 ด้าน คือ ด้านลักษณะส่วนบุคคล ด้านกลุ่มที่ปฏิบัติงานร่วมกัน ด้านองค์การ และด้านสิ่งแวดล้อมภายนอกองค์การ แต่ละด้านผู้วิจัยให้คำจำกัดความ ดังนี้

ด้านลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะตัวของผู้บริหารแต่ละบุคคล ปัจจัยเหล่านั้น ได้แก่ ความรู้ ความสามารถ ความถนัด ทักษะ ทักษะ ทศนคติ แรงจูงใจของผู้บริหารโรงเรียน

1. ความรู้ หมายถึง การรู้จักความจริง ข้อเท็จจริง หรือหลักการต่าง ๆ โดยอาศัยการศึกษาเรียนรู้ มีประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติ หรือฝึกฝนเกี่ยวกับ เรื่องนั้น ๆ ที่ผู้ปฏิบัติงานต้องรู้ และเป็นสิ่งสำคัญมีผลต่อการปฏิบัติงาน

2. ความสามารถ หมายถึง การที่บุคคลมีความพร้อมในด้านทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการทำงาน

3. ความถนัด หมายถึง ความชำนาญ ความแม่นยำ ในสิ่งที่จะปฏิบัติ อันเป็นความสามารถ ในอนาคต ที่มีต่อการทำกิจกรรม หรือแสดงพฤติกรรมในทิศทางชัดเจน แม่นยำ โดยที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถที่จะปฏิบัติงานที่ตนถนัดได้ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ

4. ทักษะ หมายถึง ความสามารถในการทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานให้สำเร็จ ถูกต้องอย่างรวดเร็ว โดยไม่ผิดพลาด หรือผิดพลาดน้อยมาก

5. ทศนคติ หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ ที่ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกต่อสิ่งต่าง ๆ ในองค์การ เช่น ความรู้สึกชอบองค์การ ความรู้สึกไม่ชอบบุคลากรในองค์การ เป็นต้น

6. แรงจูงใจ หมายถึง ความต้องการพื้นฐานในการปฏิบัติงานของบุคคล ว่าปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน โดยมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ 3 อย่าง คือความต้องการความสำเร็จ ความต้องการความสัมพันธ์ และความต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น

ด้านกลุ่มที่ปฏิบัติงานร่วมกัน หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะต่าง ๆ ของสมาชิกในกลุ่มที่ปฏิบัติงานร่วมในกลุ่มงานต่าง ๆ ของโรงเรียน ลักษณะเหล่านั้น ได้แก่ โครงสร้างของกลุ่ม ภาวะผู้นำในกลุ่ม บทบาทของสมาชิกในกลุ่ม สถานภาพของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มที่ต้องมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ปทัสถานของกลุ่ม และการยึดเหนี่ยวในกลุ่ม

1. โครงสร้างกลุ่มที่ปฏิบัติงานร่วมกัน หมายถึงวิธีการจัดสรรหรือแบ่งงานให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มงานอย่างเหมาะสมกับเหตุและผลนั้น จะส่งผลต่อผู้ปฏิบัติงานในองค์การในแง่ต่าง ๆ คือ ทำให้รู้ขอบข่ายหน้าที่งานของเขามีเพียงใด ทำให้เกิดความพึงพอใจโดยไม่รู้สึกร่างงานนั้นมากหรือน้อยเกินไป เมื่อผู้ปฏิบัติรับรู้ขอบเขตอำนาจหน้าที่งานก็จะทำให้เกิดความคิดริเริ่ม และทำงานโดยใช้ความคิดริเริ่มได้เต็มที่ภายในขอบเขต ผู้ปฏิบัติงานย่อมเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของเขาต่อบุคคลอื่น จึงสามารถติดต่อกันและร่วมมือกับบุคคลในกลุ่มงานได้

2. ภาวะผู้นำ หมายถึง ภาวะที่สามารถทำการโน้มน้าวให้บุคคลอื่นคล้อยตามได้ เพื่อเป็นผลต่อประสิทธิผลขององค์การ เป็นวิถีทางการสั่งงานแก่สมาชิกในกลุ่มอย่างชัดเจน โดยผู้นำพิจารณาเสมอว่าบุคคลากรรู้สึกอย่างไร เพื่อรับรู้ว่าจะโน้มน้าวผู้อื่นอย่างไรงานจึงจะสำเร็จ

3. บทบาท หมายถึง การแสดงพฤติกรรมจริงที่สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มที่ปฏิบัติงานร่วมกันแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของตนภายใต้การรับรู้ เข้าใจความรับผิดชอบตามหน้าที่ซึ่งกลุ่มคาดหวังไว้หรือมอบหมายให้อย่างต้องแน่ชัด และความรุนแรงของปัจจัยเกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น ความคาดหวัง ความขัดแย้งบทบาท ความคลุมเครือของบทบาท

4. สถานภาพ หมายถึง ตำแหน่งของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มที่ปฏิบัติงานร่วมกัน และแต่ละตำแหน่งเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ต่อกันว่ามีความสัมพันธ์ต่อสมาชิกอื่นในฐานะใด เช่น ในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชา ในฐานะเป็นผู้ใต้บังคับบัญชา ในฐานะเป็นเพื่อนร่วมงานในฐานะเป็นผู้มีประสบการณ์ที่มีสิทธิที่จะชี้แนะให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้

5. ปทัสถาน หมายถึง แนวร่วมของกลุ่มปฏิบัติงาน ที่กลุ่มสร้างขึ้น ยอมรับ และปฏิบัติตามเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จของกลุ่ม ซึ่งแยกบุคคลตามลักษณะการปฏิบัติตามปทัสถานได้ 3 พวก คือ ปฏิเสธปทัสถาน เลือกปฏิบัติตามบางปทัสถาน และยอมปฏิบัติตามทุกปทัสถาน

6. การยึดเหนี่ยวในกลุ่ม หมายถึง สภาพที่สมาชิกในกลุ่มมีการรวมตัวกัน มีกิจกรรมร่วมกันที่ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงกันระหว่างกัน เพื่อต้องการที่จะทำงานให้สำเร็จตามที่ต้องการมุ่งหวัง และสามารถให้ความหมายในเชิงความสามัคคีในกลุ่มก็ได้ เพราะยิ่งกลุ่มมีความสามัคคีกันมาก อิทธิพลของกลุ่มที่มีต่อ พฤติกรรมของสมาชิก และการปฏิบัติงานในกลุ่มยิ่งมีมากตามไปด้วย

ด้านองค์การ หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะหรือสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียน ลักษณะหรือสภาพเหล่านั้น ได้แก่ โครงสร้างองค์การ วัฒนธรรมองค์การ เทคโนโลยีที่ใช้ในองค์การ กลยุทธ์ที่องค์การนำมาใช้ในการบริหารจัดการ และลักษณะงาน ซึ่งเป็นลักษณะต่างๆ ของงานในองค์การ

1. โครงสร้างองค์การ หมายถึง การจัดแบ่งฝ่ายงานย่อย ๆ เป็นฝ่ายต่าง ๆ หรือเป็นลักษณะของการจัดกลุ่มงานเข้าด้วยกันอย่างมีเหตุผล เช่น จัดตามจุดประสงค์ขององค์การ จัดตามหน้าที่ จัดตามสายบังคับบัญชา เป็นต้น และมีการกำหนดแนวปฏิบัติงานแต่ละฝ่ายไว้อย่างเหมาะสม และชัดเจนต่อการปฏิบัติได้ เป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงานองค์การโดยเฉพาะระดับบริหาร คือ บริหารงานง่าย รู้ว่าใครทำอะไรรับผิดชอบต่อใคร ไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางงานคั่งค้าง ณ ที่จุดใด ขจัดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อน มีการมอบอำนาจ ทำให้ขจัดปัญหาการเกี่ยงกันหรือลังเลในการทำงาน

2. วัฒนธรรมองค์การ หมายถึง แบบแผนหรือรูปแบบการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในองค์การที่สมาชิกร่วมกันกำหนดขึ้นให้ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน เพื่อความสำเร็จขององค์การ

3. กลยุทธ์ หมายถึง แผนระยะยาวขององค์การที่สามารถกำหนดทิศทาง วิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์การ และนำสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีได้ชัดเจน ทั้งยังสามารถยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันได้

4. เทคโนโลยี หมายถึง ด้วความรู้ หรือวิทยาการ และผลที่ผู้ปฏิบัติงานได้นำวิทยาการนั้น ๆ ไปประยุกต์ใช้ในการเปลี่ยนแปลงวัตถุดิบหรือสิ่งป้อนเข้าต่าง ๆ ให้กลายเป็นวัตถุสำเร็จรูป หรือผลงานที่สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ

5. ลักษณะงาน หมายถึง ลักษณะหรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของงาน เช่น ผู้ควบคุม อุปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน วิธีการที่ใช้ปฏิบัติงาน ผู้รับบริการ บุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้องกับผู้ปฏิบัติงานซึ่งอยู่ในกลุ่มงานเดียวกัน

ด้านสิ่งแวดล้อมภายนอกองค์การ หมายถึง สภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกโรงเรียน ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนได้ เช่น สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม สภาพการเมือง การปกครอง เทคโนโลยี และการศึกษา

1. สภาพเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพฐานะทางการเงินของประชากรในท้องถิ่น สภาพความคล่องตัวด้านการค้า รายได้ของประชากร การผลิตสินค้าต่าง ๆ ในชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนจะความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน

2. สภาพสังคม หมายถึง สภาพต่าง ๆ ของสังคมแวดล้อมองค์การ ได้แก่ จำนวนประชากร ระยะทางระหว่างตัวเมืองกับท้องถิ่นที่ตั้งองค์การ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความเข้มแข็งขององค์การหรือชุมชนในท้องถิ่น การแพร่ระบาดของยาเสพติด สภาพความเสื่อมทรามด้านจริยธรรมของสังคม และรูปแบบการใช้ชีวิตของคนในสังคม

3. สภาพการเมืองการปกครอง หมายถึง นโยบายของรัฐด้านการศึกษา วิสัยทัศน์ของนักการเมืองที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษา บทบาทของนักการเมืองต่อการบริหารจัดการศึกษาในท้องถิ่น กลุ่มอิทธิพล และการใช้อิทธิพลของนักการเมืองต่อการปฏิบัติงานขององค์การ การบริหารจัดการด้านงบประมาณของนักการเมืองที่มีผลต่อองค์การในท้องถิ่น

4. เทคโนโลยี หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี การแพทย์ การสื่อสารคมนาคม และอื่น ๆ ของชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งขององค์การ

5. การศึกษา หมายถึง สถาบันการศึกษา และแหล่งให้บริการทางการศึกษาในท้องถิ่นที่ตั้งขององค์การระดับการศึกษาของประชากรในท้องถิ่น และการให้ความสำคัญต่อการให้การศึกษแก่เยาวชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประโยชน์ด้านวิชาการ ผลการวิจัยส่งผลให้เกิดการพัฒนาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งขององค์ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมขององค์การ ว่าด้วยปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร

2. ประโยชน์ด้านการใช้ความรู้ในเชิงประยุกต์เพื่อการพัฒนา ผลการวิจัยสามารถนำไปพัฒนางานด้านการบริหารการศึกษาในระดับชาติ ได้ดังนี้

2.1 พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมและพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา และระดับการศึกษาอื่น ๆ

2.2 ใช้เป็นข้อมูลประกอบเพื่อ พัฒนาเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานของผู้บริหารโรงเรียน สำหรับการออกไปประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา

2.3 เป็นแนวทางสำหรับรัฐบาล ในการพัฒนานโยบายเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และระดับการศึกษาอื่น ๆ

2.4 เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสงค์จะพัฒนางาน ด้านการบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพการศึกษาเป็นที่ยอมรับได้ของสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย แบ่งการวิจัยออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และตัวแปรที่จะศึกษา กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูล และกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
2. การกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง และขนาดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอนการสร้างดังนี้
 - 3.1 การกำหนดตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม
 - (1) ประมวลแนวคิดจากเอกสาร งานวิจัย สัมภาษณ์นักวิชาการ และกำหนด กรอบแนวคิด
 - (2) กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม
 - 3.2 กำหนดโครงสร้างและรายการสำคัญของตัวแปรจากนิยามเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้
 - (1) นำเสนอโครงสร้างและรายการสำคัญของตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม เสนอต่ออาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ
 - (2) ร่างแบบสอบถามเกี่ยวกับโครงสร้างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม สำหรับสอบถามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ชุด โดยผู้ทรงคุณวุฒิชุดที่ 1 พิจารณาเนื้อหาตามโครงสร้างตัวแปรอิสระในการวิจัยคือ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริง จำนวน 20 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิชุดที่ 2 พิจารณา เนื้อหาตามโครงสร้างตัวแปรตามในการวิจัย คือ บทบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 20 ท่าน
 - (3) นำเสนอร่างแบบสอบถามเกี่ยวกับโครงสร้างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความครอบคลุมเนื้อหา และการใช้ภาษา
 - (4) ปรับปรุง และสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับโครงสร้างตัวแปร
 - (5) นำส่งแบบสอบถามเกี่ยวกับโครงสร้างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม จำนวน 40 ฉบับ ต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยตนเอง และรับคืนทางไปรษณีย์
 - (6) วิเคราะห์และสรุปผลจากแบบสอบถาม ในข้อ 3.2 (5)

3.3 ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาแบบสอบถามในการวิจัย สำหรับสอบถามความคิดเห็นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ดำเนินการดังนี้

(1) กำหนดประเภทของแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาและสภาพการปฏิบัติเกี่ยวกับบาทที่ปฏิบัติจริงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

(2) นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 3.2 (6) เป็นฐานในการร่างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เพื่อพิจารณาความครอบคลุมด้านเนื้อหา และเสนอแนะด้านการใช้ภาษา

(3) ปรับปรุงแบบสอบถาม ข้อ 3.3 (2) ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(4) ส่งแบบสอบถามให้ผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 ท่าน ให้เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

(5) วิเคราะห์หาค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม ข้อ 3.3 (4) เสนอผลต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(6) ปรับปรุงแบบสอบถามให้เป็นฉบับจริง และส่งใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา
5. การวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
6. การนำเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย โดยมีขั้นตอนการนำเสนอเป็นเนื้อหา 5 บทดังนี้

บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา คำถามในการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย สมมติฐานของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น ข้อจำกัดในการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ วิธีดำเนินการวิจัย การนำเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับบาทบาท แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล ผลการวิเคราะห์บทบาทที่ปฏิบัติจริงในการบริหารงาน ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา และผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริง ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ